

Η γλώσσα ως κόσμος, Το Παράδειγμα της Ελληνικής

Φανταστείτε έναν άνθρωπο που ξυπνά το πρωί, πλησιάζει τη θάλασσα, κοιτά το ελληνικό αρχιπέλαγος και νιώθει απέραντη ψυχική ευφορία και την ανάγκη να περιγράψει ό,τι βλέπει. Μόλις γυρίζει στο σπίτι [του1](#), βρίσκεται ανάμεσα στους δικούς του και θέλει να μιλήσει για την εμπειρία αυτή... Είναι όμως αδύνατον. Νιώθει αδύναμος να εκφραστεί με πληρότητα και ακρίβεια.

Σχόλιο [a1]: Κατά τον Heidegger « η γλώσσα είναι σπίτι μας»

Από το λεξιλόγιό του λείπουν λέξεις όπως: "θάλασσα", "πέλαγος", "πόντος", "αρχιπέλαγος", "κύμα", "φλοίσβος", "αιγιαλός", "αλς", "ίσαλος", "γιαλός", "παραλία", "πλέω", "εισπλέω", "καταπλέω", "αποπλέω", "εκπλέω", "διαπλέω", "περιπλέω", "συμπλέω", "επιπλέω", "αναπλέω" και τόσες ακόμη άλλες που παραμένουν ίδιες εδώ και 4.000 χρόνια, από τις πρώτες γραπτές πινακίδες της ελληνικής σε γραμμική Α' και Β' έως τα κείμενα της νέας ελληνικής γλώσσας.

Ο άνθρωπος της ιστορίας που περιγράψαμε δεν είναι ξένος σε εμάς. Όλοι τού μοιάζουμε από καιρού εις καιρόν, καθώς τα όρια της γλώσσας μας σημαίνουν τα όρια του κόσμου [μας2](#). Για να γνωρίσουμε καλύτερα τη γλώσσα μας δεν υπάρχουν μαγικές συνταγές, αρκεί το να ενδιαφερθούμε γι' αυτήν. Να ενδιαφερθούμε για τους περισσότερους από 200 διαφορετικούς τύπους του ελληνικού ρήματος και τους 12 τύπους του ονόματος (υπολογίζουμε και το δυϊκό αριθμό) ανοίγοντας μία οποιαδήποτε Γραμματική [Τέχνη3](#). Να ενδιαφερθούμε για τα σημασιολογικά και τα ετυμολογικά πεδία των λέξεων ανοίγοντας ένα Λεξικό Βιβλίο [3](#). Είναι ενδιαφέρον, όταν η περιρρέουσα ατμόσφαιρα είναι χρησιμοθηρική και εξειδικευμένη στην παραμικρή της λεπτομέρεια να ασχοληθούμε λίγο παραπάνω με τη γλωσσική θεωρία και να τη συνδέσουμε με την καθημερινή πρακτική. Θα μας λύσει προβλήματα στη μεταξύ μας επικοινωνία και στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο μας. Πολλώ δε μάλλον όταν πρόκειται για την ελληνική γλώσσα, η οποία είναι κρυστάλλινη στα νοήματα και τις σημασίες της [4](#), αρκεί βέβαια να την γνωρίσει κανείς. Να "συστηθεί" με τις σημασίες των λέξεών της. Όσο για το κέρδος της γνώσεως είναι καλύτερα να μιλήσει γι' αυτό ένας γεωμέτρης, άνθρωπος πρακτικός και θετικός, παρά κάποιος θεωρητικός της γλωσσικής επιστήμης: "Παρ' Εύκλειδη τις ἀρξάμενος γεωμετρεῖν, ὡς τὸ πρῶτον θεώρημα ἔμαθεν, ἤρητο τὸν Εὐκλείδη: "Τί δέ μοι πλέον ἔσται ταῦτα μαθόντι;" καὶ ὁ Εὐκλείδης τὸν παῖδα καλέσας "Δός", ἔφη, "αὐτῷ τριῶβλον, ἐπειδὴ δεῖ αὐτῷ ἐξ ὧν μαθάνει κερδαίνειν". Στοβαίου «Ανθολόγιον» 2.31.114.2

Σχόλιο [a2]: L. Wittgenstein "The limits of my language mean the limits of my world"

Σχόλιο [a3]: Το Γραμματική (εννοείται Τέχνη) είναι ουσιαστικοποιημένο επίθετο, όπως άλλωστε και το Λεξικό (εννοείται βιβλίο).

Ελεύθερη απόδοση: «Κάποιος που είχε αρχίσει να διδάσκεται γεωμετρία δίπλα στον Ευκλείδη, μόλις έμαθε το πρώτο θεώρημα τον ρώτησε: "Τί περισσότερο θα κερδίσω αν τα μάθω όλα αυτά;" Τότε ο Ευκλείδης φώναξε το δούλο του και του είπε: "Δώσε παιδί μου σε αυτόν τρεις οβολούς, διότι έχει ανάγκη να κερδίζει κάτι από ό,τι μαθαίνει».

Νίκος Βασιλάκος

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Αφού πρώτα μελετήσετε προσεκτικά το κείμενο να απαντήσετε σε καθένα από τα ακόλουθα ερωτήματα:

A1. Ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζει συχνά καθένας από εμάς σύμφωνα με το κείμενο; (50-60 λέξεις)

A2. Ποια αρνητική στάση του ανθρώπου απέναντι στη γνώση επικρίνει ο Ευκλείδης στο κείμενο σύμφωνα με την απάντηση που δίνει στο δούλο; (50-60 λέξεις)

2. B1. περιρρέουσα: α. να σχηματίσετε πέντε σύνθετα ρήματα με το β' συνθετικό της λέξης. β. Να δώσετε ένα ομόρριζο ή παράγωγο ουσιαστικό για κάθε ρήμα.

B2. Να αναλύσετε τις παρακάτω σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους μέρη:

καθημερινή<

άνθρωπος<

Ευκλείδης<

υπολογίζουμε<

εμπειρία<

Γ. Λαμβάνετε μέρος σε μια διαδικτυακή συζήτηση με συμμαθητές σας από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Απαντώντας σε έναν από αυτούς, ο οποίος δυσανασχετεί με τα γλωσσικά σχολικά μαθήματα, να συντάξετε ένα κείμενο (300 λέξεων) στο οποίο να εξηγήτε τη σημασία που έχει για τη ζωή των νέων η γνώση και η σωστή χρήση της μητρικής τους γλώσσας.

Καλό διάβασμα!